

A KIS ÚT

Előadást kellett volna tartanom „Önértzet és sértődékenység” címen. Készülés közben jöttem rá, hogy magam előtt sem világos, milyen a helyesen önértzetes ember, — milyen hibákba sodor a kellő önértzet hiánya, és hogyan lehet a túlzott önértzetet a helyes mederbe terelni. Mert szerintem a túlzott önértzet vezet a sértődékenységhez, és a könnyen sértődő embernél az alázatosság körül van a baj.

Az önértzet a tudatalattiban gyökerező önértékelés, amely aztán bizonyos ösztönös — esetleg tudatos — magatartásban nyilvánul meg. Ha ez az önértékelés helyes, akkor a belőle fakadó magatartás is helyes lesz. Ha ez az önértékelés meg nem-lévő, vélt, vagy csak óhajtott javakon nyugszik, ha a meglévő javak értékelése nem tartja meg a helyes hierarchiát, ha saját javaink túlbecsülése vakká és süketté tesz mások javainak értéke iránt, akkor hibás az önértékelés, — az önértzet —, következésképp hibás lesz az emberekkel — sőt az egész világgal és a Mindenség Urával szemben való magatartás is.

Hibás a kisfiú önértékelése, amikor „én már nagy vagyok”-ot játszik. Hibás a sportbajnok önértete, aki magát az orvosprofesszor fölé helyezi. Hibás az önértzet, ha valaki másnál különbnek érzi magát azért, mert ehhez, vagy ahhoz a családhoz, fajhoz, nemzethez tartozik. Hibás annak az önértete, aki másnak az érdemeit, értékeit meg sem látva vagy mérlegelni nem tudva mindenkiel egyenlőnek, ha ugyan nem mindenki fölött valónak érzi magát.

Mindezek ellentéte a helyes önértzet. Helyes az önértzet, ha tudatalattian is reális bázisokon nyugodva, bizik ugyan saját erejében, de számol saját gyengeségeivel is. Ezért van bátorsága feladatokat vállalni és szívesen segít másokon is, de hálásan fogadja — elégtelenségének tudatában — embertársai segítségét is. A helyes önértetű ember tehát nem koldul szeretetet, megbecsülést, megsegítést, de nem is követeli meg mint neki kijáró

adót, hanem igyekszik mindezekre rászolgálni, megszolgálni és viszonzni. Helyes az önértékelés, ha meglévő javait helyes hierarchiába sorolja valaki. Nem az izomerő, nem a jó összeköttetések, nem a pénz és a szépség határozza meg valakinek az értékét — tehát önértetének jogosultságát (bár kétségtelenül értékesek ezek is) —, hanem sokkal inkább a benne feltalálható szellemi erők. A nagytehetségű, sokat tanult és tapasztalt, komolyan dolgozó tudós vagy művész jogos önértzettel nézhetne életművére, ha éppen mert tudós és művész, nem élne benne egy örök szomjúság a még több tudás, még tökéletesebb mű létrehozása után. Apponyi a Wágnerről szóló híres beszédében „örök művészi elégedetlenség”-nek nevezi ezt.

Éppen azért a szellemileg magasabbrendű emberek nem döngetik nagy önértzettel a mellüket, hanem számunkra sokszor érthetetlen módon szerények. Igaz, hogy amit aztán helyesnek ismertek meg a tudományukban és művészetükben, azt csendesen, de szívósan és kitarítóan megvédik, ha mindiárt anagyi javakban és népszerűségben súlyos kárát vallják is. Önértzetesek.

A legnagyobb érték azonban valakinek az erkölcsi tőkije. Önértzetességre leginkább annak van oka — tehát joga is —, aki jó és igaz ember. aki Istennek és embernek megadja, ami neki jár. Aki nem kívánja a másét, aki tud uralkodni nyelvén, aki kész segíteni mindenkin. Az ilyen embernek joga volna körülnézni és fejét mások fölé emelni. Csakhogy itt ugyanaz a jelenség ismétlődik, mint

a tudósnál és művésznél: minél haladottabb valaki, annál jobban látja, milyen messze van még céljától. Éppen azért szerényen ítéli meg azt az utat, amit már megtett. Azt azonban érzi, tudja és vallja, hogy az út, amelyen jár, jó és célravezető út, és arról más útra csalogatni nem engedi magát. Önérzetes.

Helyes önérzete van annak, aki saját értékét és ebből folyó méltóságát a szerint nézi és méri, ahogyan őt nézi és méri az Úristen. És hitünk tanítása, hogy Isten annyira értékelte az embereket, hogy egyszülött Fiát adta értük. Hogy Isten úgy nézi és méri az embereket, hogy hajunk szála sem hull le úgy, hogy Isten számba ne vegye, hogy Isten úgy nézi és méri az embert, hogy annak lelki kárával fel nem ér az egész világ bírása. Csoda-e, hogy az így érző ember értékesnek tudja magát, tiszteli és becsüli önmagát; önérzete nem engedi, hogy lealacsonyodjék, hogy önmagánál kisebb legyen. Úgy érzi, hogy tartozik magának nemcsak viselkedéssel, tiszteletreméltó életmóddal stb., és megkívánhatja embertársaitól, hogy tiszteletben tartásák benne azt az Istengondolatot, amelynek megvalósítására született és hivatott. Ezt persze nem lehet az emberektől kierőszakolni, de lehet ezirányú igényünket kifejezni, és gőg és kevélység, vagy hiúság nélkül visszavonulni azoktól, akik ezt nem veszik tekintetbe.

A jogos önérzet hiánya ti. szintén számos hibába sodor. Az önérzet hiánya ui. egyáltalán nem azonos a legalapvetőbb erénnyel, az alázatossággal. Az alázatos ember őszintén akarja felismerni hibáit, hogy javíthasson rajtuk. Éppen azért készséggel fogadja el, ha más is látja hibáit, és kritikáival segíti a javulás útján. Az önérzet nélküli ember azonban valami alkati vagy nevelésbeli hibából, vagy mostoha életkörülményekből kifo-

lyólag úgy érzi, hogy hiával van valaminek: nem okos, nem szép, nem erős, nem művelt, nem előkelő, nem sikeres, stb. stb. Ezzel a hiány-érzettel terhelten kétféle módon helyezkedhetik el az életben: ha passzív természetű, akkor félnék, meghunyászkodó, mindig a többséghez csatlakozó ember lesz belőle, — ha aktív természetű, akkor hiányérzetét kompenzálással, sőt túl-kompenzálással akarja megoldani. Előbb-utóbb mindenkivel ellenséges viszonyba keveredik. A lelkében legbelül fél valamitől, de legjobban attól fél, hogy valaki azt találja hinni róla, hogy fél. És azért sokkal hangosabb, sokkal merészebb, sokkal követelőbb, mint kiegyensúlyozott önérzetű, tehát kellő önbizalommal rendelkező s így okosabban és óvatosabban viselkedni merő társa. Minthogy mindig fél, hogy valaki észreveszi képzelt vagy valódi, de takargatni akart hiányait, rendkívül fontos neki az emberek véleménye: hiú. Sóvárogja az elismerést, címet, rangot, szép ruhát, tiszteletnyilvánítást, sőt az arcátlan hízlegést is. Minthogy az emberek véleménye iránt rendkívül érzékeny, és mint-hogy hiányain, hibáin nem annyira javítani akar, mint inkább takargatni őket, és nem-létezőkké tenni, azért rendkívül sértődékeny. Ellenkezni vele valamilyen, ellenségeskedésnek számít — egy kis tréfa, évődés, ugratás, — halálos támadás tekintélye és jó hirneve ellen. Egyszóval: nem az önérzetes ember a sértődékeny, hanem a hibás, beteg önérzetű, akinek nincsen önbizalma.

Végül, hogy „hogyan lehet az önérzetet helyes irányban kialakítani“, erre nagyjában megvan a válasz az előző két pontban: reális önérzetre való törekvés, — a hibáknak nem eltagadása, hanem javítani akarása, tehát alázatosan elfogadása annak, hogy más is észreveszi és szóvá teszi őket — azonban értékeink hálás lélekkel való

felismerése és tehetségeink szerint Isten dicsőségére, embertársaink javára és saját boldogságunkra való érvényesítése az elismerésnek és sikernek, melyet az Élet tőlünk megvont, megnyugodott lélekkel Isten kezébe való letevése.

Amikor Krisztus Urunkat gúnyo-

san megkérdezte Pilátus: Tehát király vagy-e te? — a meggyötrött, arcul ütött, halálra fáradt Krisztus nagy méltósággal azt felelte: Te mondad, király vagyok. Ettől kezdve Pilátus többi kérdéseire egy szóval sem felelt.

Ez az önérzet.

F.

NAPLÓ

A SEXUÁLIS ÉLET KÉRDÉSEIRŐL az utóbbi időben — mintegy százötvenezer példányban — két könyv is megjelent. Ilyen jellegű könyvek vagy 10 éve nem hagyták el a sajtót, érthető tehát, hogy nagy érdeklődést keltettek a közönség körében.

Meg kell mondani, hogy a katolikus közvélemény — sok rossz tapasztalat alapján — már eleve gyanakvással fogadja az ilyen témájú írásokat. A multban megjelent hasonló tárgyú könyvek között ugyanis szép számmal akadtak olyanok, amelyek a sexuális ösztönök felajzására üzleti okokból spekuláltak s merőben szembekerültek a keresztény katolikus erkölcsi felfogással. A századforduló szabadelvű szellemében és a polgári individualizmus eszmekörében fogant művek legtöbbször arra törekedtek, miként lehetne a nemi életet szabaddá és kötetlenebbé tenni. Hirdették a szabadszerelmet, a meztelenség kultuszát, a szeméremérzés kioltását, az önmegtartóztatás súlyosan káros, sőt veszélyes voltát, a keresztény egyház képviselte erkölcsi elveket pedig, mint a mult sötét maradványait és az egyén boldogságának korlátait állították pellengérré. Mindezt az orvostudomány nevében rendszerint olyan orvosok tették, akik nagyon keveset tudtak a társadalom szerkezetéről s tudományos világnézetük kizárólag az orvostudomány szűk körére korlátozódott.

Ha a most megjelent két könyvet (dr. Hirschler Imre: „A nők védelmében“ és dr. Haraszi István: „A nemi élet kérdései“) végiglapozzuk — a szükséges komoly és határozott fenntartásokkal ugyan —, megállapíthatjuk, hogy alapirányzatukban közelebb kerültek a katolikus erkölcsi felfogáshoz, mint a multban megjelent hasonló jellegű könyvek legtöbbször. Nem azért, mintha az erkölcsi kérdésekben bármely tekintetben is figyelembe vennék a természetfölötti szempontokat, hanem azért, mert tekintettel vannak a nemi erkölcs társadalmi jelentőségére és hatására, amit az individualista polgári szerzők legtöbbször alig méltányoltak.

Magától értetődik, hogy a marxista—materialista világnézet alapján álló szerzők némely nézete — mégpedig lényegbevágó kérdésekben is — egyáltalán nem fedi a katolikus erkölcsi felfogást, viszont gyakran komoly észérvekkel és orvosi tapasztalatokkal támasztják azt alá. Ha nem ütközünk meg mindjárt a laikus, a szocialista erkölcs kifejezőmódjain és az orvosi nyíltságon, akkor erkölcsi nézeteinket nem egyszer könnyen lefordíthatjuk a katolikus erkölcsstan nyelvére is. Persze — s ezt maguk a szerzők is megállapítják — az általuk képviselt erkölcsi elvek még nem kiforrottak s így némely kérdésben a két szerző is ellentmond egymásnak. Legalább is a fogalmazásban. Haraszi például társadalomellenesnek tartja a nemi ösztön kiélését, ha „egyedüli alapja és célja az élvezet-